

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

HEBREEËN 12:4-8

Vieze woorden ?

De uitgave van „De wereld van Cornelis Jetses“ doet de tijd van „Ot en Sien“ herleven. Schijnbaar — want een school met spaans rietje en plak is beslist verleden tijd. En „je hand ophouden“ heeft in de tegenwoordige tijd wel een andere klank gekregen.

Die „goeie ouwe tijd“ is op vreemde wijze in zijn tegendeel verkeerd. Woorden als „tuchtiging“ en „kastijding“ zijn zo ongeveer vieze woorden geworden.

De schrijver van de brief aan de Hebreëen gebruikt ze echter vrijmoedig, terwijl hij met instemming de Spreukendichter citeert. In zijn tijd waren opvoeding en hardhandigheid nog geen tegenstelling, al was het toen ook geen spartaanse opvoeding meer. Sterker nog: hij durft te beweren dat de HERE God daar ook niet afkerig van is, gezien het citaat van Spr. 3 : 11 v. (vgl. ook Spr. 13 : 24; Job 5 : 17 v. en Deut. 8 : 5). Bepaald geen symptomen van een slappe opvoeding. Slap was wel de houding der Hebreëen: slappe handen, knikkende knieën (Hebr. 12 : 12). Ze dreigden van het geloof af te vallen (3 : 7 v.v.) — daarom is deze brief geschreven.

„Volharding“ het trefwoord

In dat stramien past het „verwijt“: gij hebt nog niet *ten bloede toe* weerstand geboden in uw worsteling tegen de zonde. „Het beeld van de wedloop (12 : 1) maakt plaats voor dat van de vuistkamp“. De vuistkamp is geen slag in de lucht (vgl. 1 Cor. 9 : 26): er is een tegenstander. Die wordt met name genoemd: de zonde. Wat of wie wordt daarmee bedoeld? Hun eigen zondigheid? Gezien de aansporing alle „last en zonde“ af te leggen (vs 1) is dat niet onmogelijk. Maar dwingend is het ook weer niet: „de zonde“ kan ook een personificatie zijn van de

boze machten van buiten af, waarmee Gods kinderen te maken krijgen. In de gestalte van de keizer tot en met diens plunderende soldaten.

Niet voor niets heeft de schrijver eerst Jezus als de leidman en voleinder des geloofs voor het voetlicht gebracht (vs 2). Wat ondervond Jezus? Tegenspraak en tegenstand van „de zondaren“. Maar Hij nam het kruis op zich en sloeg geen acht op de daaraan verbonden schande. Hij „verdroeg“: Hij zette zijn schouders eronder. Hij volhardde en hield vol. Volharding schijnt het trefwoord in deze passage. Eerst: met volharding de wedloop lopen (vs 1). Verderop: volhardt tot (uw) opvoeding (vs 7; vert. Grosheide). Jezus stelde als leider des geloofs volharding tegenover de tegenstand. Wat moeten de Hebreëen doen? Hem volgen!

Neem goed en bloed ons af ?

In dat kader past het „nog niet ten bloede toe weerstand geboden“. Wel hebben zij met de gevangenen mede geleden (wat meer is dan medelijden). Ook hebben zij de roof van hun bezittingen blijmoedig aanvaard (10 : 334). Doe het ze maar eens na! Maar daar trokken ze dan ook een streep: het moest hun geen bloed (hun leven) gaan kosten. Zo was het mooi genoeg. Wat hun *bezit* betrof gaan ze akkoord. Gaar het om hun *leven*, dan laten ze het afweten: knikkende knieën, slappe handen. Ze vergeten dat hun Leidman die streep niet trok: Hij nam het kruis op zijn schouders... Maar dan vergeten ze ook de vermaning en vertroosting: mijn zoon acht de tuchtiging (ook: opvoeding) des HEREN niet gering en wordt niet uitgeblust als gij door Hem betreft (ook: correctie) wordt! Die tuchtiging en correctie is niet zin-loos, heeft een doel. Wat

staat God voor ogen bij Job? Bij Jezus, die gehoorzaamheid geleerd (!) heeft uit hetgeen Hij heeft geleden (5 : 8)? Wat wil God demonstreren en bereiken? Zijn doel: het weerstaan van de macht der zonde tot het bittere einde. Het bewijs dat Hij niet gediend wordt om het bezit (Job 1 : 8), maar „om niet“, uit pure liefde, liefde zonder grenzen. Jezus' liefde kende geen grens — zelfs niet als het om Zijn bloed, Zijn leven ging...

Vaderlijke bezorgdheid

Wie vormen Gods demonstratiemateriaal in deze wereld? Luister: wien Hij liefheeft, tuchtigt de HERE, en Hij kastijdt iederen zoon, dien Hij liefheeft! Vandaar het verwijt, dat zij de vermaning/ vertroosting vergeten, die tot hen als tot *zonen* spreekt...

Zo bezien is het een hele eer. Zij moeten het zich tot een eer rekenen, dat God hen als zijn zonen behandelt. Ze zijn niet de eersten de besten! Daarom (vs 7): volhardt tot (uw) opvoeding (vertaling Grosheide). Parallel daarmee: God behandelt u als zonen! Inbegrepen alles wat daartoe dienen kan. Is dat niet de praktijk van het alledaagse leven?

Is er wel een zoon, die zijn vader niet tuchtigt?

Dat betekent natuurlijk niet, dat het zonder meer plezierig is. Zo dom is die schrijver ook niet en zo goedkoop doet hij Gods kinderen te lijden hebben ook niet af. Even verder laat hij dat duidelijk blijken: alle tucht schijnt op het ogenblik zelf geen vreugde, maar smart te brengen; doch *later* brengt zij hun, die er door geoefend zijn, een vreedzame vrucht, die bestaat in gerechtigheid (vs 11)!

Sleutelwoord

Blijft gij echter *vrij* van de tuchtiging, die allen ondergaan hebben (waaraan geen kind ontkomt)... Dat „vrij blijven“ kan nooit betekenen: er toevallig buiten vallen. Want (allen die echt kind, zoon zijn) ondergaan haar. Geen kind/ zoon ontkomt eraan. Maar je kunt je wel „vrijblijvend“ opstellen, voor de eer bedanken, je er ver van houden, je

distantiëren,

Je kunt er met een grote boog omheen lopen, je op een afstand houden. Je kunt een grens trekken of omgekeerd: God niet grenzeloos liefhebben als Vader, je niet volledig inzetten. Het af laten weten op een gegeven ogenblik: afvallen van het geloof.

Je kunt zeggen (en die Hebreëen zeiden 'het'): dat wordt me te gortig. Dat kan. En het is, menselijk gesproken, begrijpelijk.

Maar één ding moet je dan wel onthouden: blijft gij echter vrij van de tuchtiging... dan zijt gij bastaards, en geen zonen.

Naar een bastaard, naar een kind dat niet van hem is, kijkt de vader niet om. Zeker niet in de wereld van toen. Daar besteedt hij geen zorg aan, daaraan maakt hij zijn handen niet vuil. Daarvoor zet hij zich niet in en daarvoor doet hij geen moeite. Maar voor een (eigen) zoon spaart hij kosten noch tijd. Diens toekomst staat hem altijd voor ogen: hij hoopt dat hij in zijn zoon een waardige opvolger vindt, waarvoor hij zich niet hoeft te schamen. Zijn evenbeeld.

God wil ons als zonen behandelen! Niets meer of minder!

Terecht m.i. zegt een uitlegger zo ongeveer: die spreuk uit het Oude Testament kan tot hulp en troost zijn, omdat het de sleutel is tot een goed begrip van de situatie der nieuwtestamentische gemeente.

Dat sleutelwoord is: lijden heeft zin. Het kan, onder de goede hoek bezien, reden tot vreugde zijn (Hand. 5 : 41; 1 Petr. 1 : 6 v.v. enz.). Zelfs al doet het pijn...

IN DIT NUMMER

Pagina 373

Ds E. R. Postma,
Hebreëen 12 : 4-8

Pagina 374

Ds J. Vonkeman,
Gereformeerde Oecumenische Synode - Kaapstad 1976 (5 - slot)

Pagina 375

M. Coenraads,
Dan is je ruitje beslagen (6)

Prof. C. Veenhof,
P.v.d.A. + P.S.P. + P.P.R. +
C.P.N. + S.P.

Pagina 376

D. W. L. Milo,
Gemengde noten

Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)

Gereformeerde Oecumenische Synode - Kaapstad 1976 (5 - slot)

In het verleden hebben de Vrijgemaakte Kerken uitnodigingen om vergaderingen van de GOS bij te wonen, steeds afgewezen. De Generale Synode van Amersfoort, 1948, had al een uitnodiging om op de eerste GOS-vergadering in augustus 1949 aanwezig te willen zijn, van de hand gewezen. Latere Synoden hebben eveneens dergelijke uitnodigingen afgewezen. De redenen voor deze afwijzingen cirkelden voor het grootste deel om de verhouding tot de Gereformeerde Kerken-Synodaal¹⁾. Er werd gezegd dat de uitnodiging oneerlijk is omdat ten onrechte verwacht wordt dat geïnviteerden met hen die geïnviteerden hebben samen de kerk van Christus kunnen bouwen; vanwege deze inconsequentie en vanwege de houding van de uitnodigende kerken in Grand Rapids zijn deze laatste ook van de gehoorzame en getrouwe Woordbediening afgeweken, zo werd gezegd.

Met redeneringen per consequentiam als deze kunnen geen gronden gelegd worden voor zulke oordeelvellingen. De vriend van een dief is per consequentie niet zelf ook een dief. Je mag verwachten van die vriend dat hij over die zonde zal spreken. Maar zelfs nalatigheid in dat spreken stempelt hem niet zelf tot een dief. Deze per-consequentie redeneermethode heeft vele broeders zelfs parten gespeeld bij de beoordeling van het Kamper en Haarlemmer zendingswerk in het verleden. Dat zendingswerk geschiedde immers in samenwerking met Bantoekekerken die verbonden waren met die Gereformeerde Kerk in SA, welke weer correspondentie onderhield met de Synodale Kerken in Nederland. Hierbij werd de regel al uitgebreid tot de vriend van de vriend van de dief. Hoe ver kun je zo voortgaan?

Intussen is wel duidelijk geworden dat het gesprek met de Geref. Kerken-Synodaal wel degelijk gevoerd wordt door de GOS, en wel zodanig dat het langzaam maar zeker naar een zekere climax toeloopt.

Wat moeten wij zelf intussen doen? We hebben met de onontwikkelbare werkelijkheid te maken dat we overal op aarde kerken aantreffen die min of meer in dezelfde Gereformeerde traditie als wij, de Heere dienen. In vele landen ter wereld verzamelt God Zijn

kinderen door afscheidingen en doleanties, door vrijmakingen en wederkeer, en elders ondanks afscheidingen en doleanties. Onze geëmigreerde familieleden kunnen er alles van vertellen, en onze steeds verder zich uitstrekkende vakantiereizen doen ons zulke kerken ontmoeten. Daarbij merken we dat onze pogingen om Gods werk in onze kerkelijke correspondenties zoals wij die kennen, vast te leggen en op te sluiten, falen. Merken we dat niet, dan houden we tenslotte alleen onszelf over, en moeten we er haast toe komen om dat werk van de Heere dat buiten onze kanalen valt, illegaal te noemen. Laten we oog houden voor Gods werkelijkheid op aarde. En denken aan het gebed van Paulus om samen met alle heiligen, in staat zijn te vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is van het verlossingswerk (Ef. 3:19).

Paulus bedoelt blijkbaar dat je op je eentje daarvoor niet zo makkelijk oog krijgt. Om wat van de wijde dimensies en de diepe dimensies — het modewoord zij ons vergeven — van Gods werk te zien, moet je met alle heiligen aan het werk. Natuurlijk zijn er Bijbelse regels om er achter te komen wie tot die heiligen behoren en wie niet. Dan gaat het om het betrouwbare spreken van God en om de genoegdoening van Christus en dergelijke fundamenten van de leer. Maar gaan we aldus op

Pastorale notities

De Heer Jezus Christus volgen

De Heer Jezus is ons voorgedaan. Wij moeten als zijn dienaren Hem volgen. Niet navolgen: nadoen. Geen nabootsing, geen imitatio Christi. Maar Hem volgen. De weg gaan welke Hij ons gewezen heeft. De geboden opvolgen welke Hij ons heeft voorgelaten. Wij moeten in zijn woorden blijven en in zijn voetstappen wandelen.

Dat heeft Petrus moeten leren in een weg van herhaalde bestraffing en bekering. Oud geworden heeft hij ervaren, wat zijn Meester bedoelde toen deze hem voor-spelde: een ander zal u omgorden en brengen waar gij niet wilt. Zo zullen allen die Christus belijden het volgen moeten leren. Leren te luisteren naar de woorden van hun Heer. Niet eigenwijs zijn. Niet het beter willen weten, maar eenvoudig doen en in praktijk brengen wat de Heer zegt. Dat is geloofsgehoorzaamheid. Geen lesje opzeggen. Geen vrome formuler uitspreken. Nee, de Heer volgen.

Ook als Hij ons in moeilijke posities brengt. Ook als Hij offers van ons vraagt. Ons nooit de Christen-naam schamen. In huis niet, in de familiekring niet, onder

onze vrienden niet, in onze dagelijkse werkkring niet. Het gaat om de eer van onze Heiland. De Heer heeft alles voor ons gedaan. Hij heeft voor ons smaad en hoon willen dragen. Hij heeft zichzelf voor de zijnen in de dood gegeven. En zich niet geschaamd om ons lastige, zondige, ellendige mensen zijn broeders te noemen. Zullen wij ons dan voor Hem schamen?

Is de gunst der wereld ons dan meer dan de liefde van Christus! Nadrukkelijk heeft de Heiland het de zijnen voorgelaten: 'Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volg Mij'. Meermaal heeft Hij er zijn discipelen op moeten wijzen: 'Een discipel staat niet boven de Meester en een dienstknecht niet boven zijn Heer. Zoals ze Mij gehaat hebben, zullen ze ook u haten gelijk ze Mij vervolgd hebben, zullen ze ook u vervolgen'.

Er is ons als belijders van de Heer Jezus Christus nu eenmaal geen gemakkelijk leven toegezegd. Integendeel. Allen, die in Christus Jezus godvruchtig willen leven, zullen vervolgd worden. Dit praktisch te aanvaarden vraagt van u en mij onder meer ook volgzaamheid.

B. Telder, Bilthoven

zoek naar alle heiligen om met hen die wijde dimensies te vatten, dan merken we dat er niet zo verschrikkelijk veel van hen over zijn in de wereld. Laten we toch zuinig op de heiligen zijn en elkaar bewaren!

Er wordt wel gezegd dat we oecumenische contacten moeten aangaan om gelegenheid te krijgen onze stem te laten horen. Ik zal niet ontkennen dat we als Gereformeerden van Nederland een slechtere afkomst konden hebben. Maar waarom zouden we niet be-

ginnen met de begeerte door onze contacten iets te ontvangen. Wanneer Paulus spreekt van die gemeenschap met alle heiligen, dan bedoelt hij dat wij in die gemeenschap ontvangen en leren hoe groot de breedte en diepte en hoogte en lengte is.

In onze kleiner wordende wereld is het goed erachter te komen hoe broeders als wij in rassenproblemen worstelen om Gods weg te vinden. Van die rassenproblemen horen we wel via de radio en t.v. samen met alle onheiligen, maar bitter weinig nog hoorden we ervan samen met alle heiligen. Van de zending van die heiligen weten we ook niet veel, van de sociale vragen evenmin. Samen met alle heiligen sluit ook de zwarte heiligen in en de gele heiligen onder wie de Heere ook gewerkt heeft; volgens Paulus lukt het slecht om zicht te krijgen op de totale verlossing met een enkele sectie van de heiligen.

Als buitenverband kerken zullen we ons moeten gaan bezinnen op onze oecumenische contacten. Naar resultaten die we in grafieken kunnen aflezen, zullen we niet hoeven zoeken. Onze mogelijke inspanningen zullen niet veel klinkende munt opleveren. Maar laten we eerst aan de inspanning toekomen en naar de mogelijkheden van oecumenische contacten zoeken. De artikelen over de GOS waar ik op verzoek van onze meeste vergadering aanwezig was, willen hiervoor graag een wegwijzer zijn.

Afscheid dr H. E. S. Woldring

Op onze jaarvergadering van mei 1970 te Utrecht trad (toen nog) drs Woldring voor het voetlicht van de lezerskring van ons blad met een referaat over „Jeugd tussen God en chaos”. Wij leefden toen in de tijd van provo en studentenopstanden.

Na een korte beschrijving en typering van de maatschappelijke situatie waardoor hij het gedrag van de jeugd bepaald zag, vroeg hij aandacht voor het zijns inziens gerechtvaardigde verlangen van de jonge mensen om invloed uit te oefenen op de te volgen koers en stond hij nader stil bij de bepalende invloed van het religieuze uitgangspunt. Hij pleitte voor een plaatsbepaling die niet rust in het maar meedoen met de revolutie, noch in het zich daartegenover reaktionair opstellen, maar die vanuit het evangelie het goede alternatief heeft te bieden.

Deze elementen hebben het werk van dr Woldring ook als redaktieel bepaald en aan de resultaten van zijn auteurswerk voor ons blad kon men moeilijk schouderophalend voorbij gaan. Zijn artikelen werden gelezen, vaak met instemming maar ook kritische reacties uitlokkend. Bestuur en redactie betreuren het bijzonder dat hij zijn redaktieerschap heeft moeten neerleggen „vanwege tijdgebrek, veroorzaakt door mijn dagtaak”, zoals hij in zijn ontslagaanvraag schrijft.

Graag zeggen wij dr Woldring hartelijk dank voor het vele werk ten behoeve van Opbouw, in het bijzonder ook voor de konstruktieve en broederlijke wijze waarop hij steeds aan het vergaderwerk deel nam.

Bestuur en Redactie

¹⁾ Zie artikel van J. Meester in „De Reformatie”, 29e jrg. no. 47, 28 augustus 1954, p. 377.

Dan is je ruitje beslagen (6)

ad III. 2. Over leer- en hulpmiddelen is nog wel iets meer te vertellen, dan we vorige week hebben gedaan. We willen nu een aantal audio-visuele media nader bezien. In de praktijk van het lesgeven is gebleken dat de volgende apparatuur deze nadere aandacht verdient:

1. overheadprojektor
2. diaprojektor
3. video-cassetterecorder
4. cassetterecorder

Algemene argumenten voor het gebruik van deze apparatuur zijn:

- a. voor deze apparatuur is al veel programmatuur vervaardigd;
- b. de apparatuur is eenvoudig te bedienen;
- c. technisch gezien is deze apparatuur niet meer aan ingrijpende wijzigingen onderhevig;
- d. programmatuur is voor deze apparatuur eenvoudig zelf te vervaardigen.

Een vergelijking met het traditionele schoolbord — en geen kwaad woord daarover! — leert ons dat de overheadprojektor de volgende voordelen biedt:

1. de beelden op de transparanten behoeven niet steeds uitgewist te worden, maar kunnen onbepaald bewaard blijven. Bij meermalig gebruik wordt dus tijdrovend tekenwerk vermeden;
2. met een eenvoudig droogkopieerapparaat kunnen ook reproducties gemaakt worden van afbeeldingen in boeken e.d.
3. daar het geprojecteerde beeld een lichtbeeld is, trekt het sterk de aandacht;
4. door het licht uit te schakelen wordt alle aandacht weer gericht op degene die de projektor bedient;
5. groot bereik. Het aantal kijkers kan zeer groot zijn;
6. verduistering is niet nodig, zodat de aanwezigen aantekeningen kunnen blijven maken.

Er zijn nog wel meer noten aan te voeren om het loflied op de overheadprojektor op toonhoogte te krijgen, maar bij te veel lofuitingen groeit het wantrouwen voor spoedig. Bekijk we daarom eens de diaprojektor, die velen kennen van verjaardagen, waar in felle kleuren getoond wordt hoe tante Miep het — Comomeer onveilig

maakte! Voor het onderwijs heeft deze projektor o.a. de volgende voordelen:

1. dankzij de hoge beeldkwaliteit is de diaprojektor geschikt voor de projectie van natuurgetrouwe beelden. Omdat een dia geschikt is voor elke beeldsoort, laat een onderwerp zich gemakkelijk programmeren in de vorm van een reeks dia's, al of niet met een tekst op geluidsband gekombineerd. Een goede gids met informatie over programmatuur (dia's, transparanten, films, cassettes) is samengesteld door het Nederlands Bibliotheek- en Lectoraat in Den Haag, postbus 2054. Misschien is er een lagere school in uw buurt, waar men deze gids heeft! Deze informatie heeft ondermeer betrekking op onderwerpen uit de Bijbel, het Christendom en de geschiedenis van het Protestantisme.
2. door een diabeeld te projecteren op een wit schrijfvak (vel tekenpapier, b.v.) kunnen tijdens de projectie gegevens aan het beeld worden toegevoegd;

C. VEENHOF — KAMPEN

P.v.d.A. + P.S.P. + P.P.R. + C.P.N. + S.P.

Wie tegenwoordig in een krant moet schrijven hoeft niet op zijn pen te bijten, er over nadenkend waar hij het over hebben zal. Je zou elke week wel een hele Opbouw kunnen vullen met nieuws over brandend actuele kwesties. Ik begin met het volgende bericht:

Het partijbestuur van de P.S.P. heeft in een open brief de partijbesturen van P.v.d.A., P.P.R., C.P.N. en Socialistische Partij verzocht een uitspraak te doen over de mogelijkheid, bij de Tweede Kamerverkiezingen volgend jaar op 25 mei, de kandidatenlijsten van de linkse partijen te verbinden. Met deze lijstverbinding kan voorkomen worden, dat restzetels verloren gaan aan rechtse partijen, aldus het P.S.P.-bestuur.

In zijn open brief wijst het bestuur van de P.S.P. er op, dat bij de verkiezingen de linkse stemmen over tenminste vijf

3. het komt voor dat men graag de beschikking zou hebben over duur beeldmateriaal, b.v. geografische kaarten van Israël. In dergelijke gevallen kan men zich een goedkoop en aanvaardbaar alternatief verschaffen door de beelden te fotograferen en op dia's vast te leggen;
4. men kan een waardevolle verzameling van platen opbouwen door dia's te projecteren op een vel tekenpapier en vervolgens het beeld natuurgetrouw over te tekenen.

De video-cassetterecorder stelt ons in staat om programma's over te nemen van het open net, Ned. 1 en 2. Talrijke programma's zijn gewijd aan „godsdienstige zaken”. Zulke programma's kunnen dienen als informatiebron. Tevens gaat er een sterk motiverende werking van uit. Wat worden er niet vaak onderwerpen aan de orde gesteld, die prachtig ingepast zouden kunnen worden in het catechisatie-onderwijs!

Voor de geluidscassette gelden dezelfde argumenten. Een bijkomend voordeel is dat je opdrachten kunt geven om interviews af te nemen. Zulke interviews verhogen de werkelijkheidsbeleving van het onderwijs.

Resumerend durven we de voorzichtige konklusie aan dat er veel leer- en hulpmiddelen zijn waarvan we een dankbaar gebruik mogen maken. God heeft ons niet alleen oren gegeven, maar ook ogen. Dat wordt onderwijskundig gezien te vaak vergeten.

lijk een aantal kamerzetels behalen, gelijk aan wat zou worden behaald als links uit één partij zou bestaan. Een aantal dat ongetwijfeld groter is dan wat zonder lijstverbinding zou worden behaald”.

Als je zo iets leest, en je kent de geschiedenis van het socialisme een beetje, wrijf je na het eerste lezen je ogen uit!

Maar als je een poosje nadenkt ontdek je dat zich in deze vraag van de P.S.P. een mogelijkheid openbaart die Duitsland in de macht van de nazi's heeft gebracht en tot de tweede wereldoorlog heeft geleid. En die evenzo de satellietlanden van Oost-Europa, Oost-Duitsland, Tsjechoslowakije, Hongarije in de greep van Rusland heeft gebracht!

☆☆☆

Wat toch is het geval?

Een tijd geleden diende een P.P.R.-man in de Tweede Kamer waarin voor ontwapening werd gepleit en de regeringspolitiek inzake de defensie radikaal werd afgekeurd.

En de P.S.P. is de meest radicale voorstander van ontwapening.

Hoe staat het in deze met de C.P.N.?

Ik zal iets citeren uit een boek dat in 1975 door een russische uitgeverij werd gedrukt en in datzelfde jaar door de kommunistische uitgeverij in Amsterdam in de handel werd gebracht. Het is een verzameling geschriften van Lenin en het gaat daarin o.a. over ontwapening.

In een conferentie van de socialistische partijen uit elf Europese landen, gehouden in Zimmerwald in Zwitserland (1915) werd uitgesproken dat de leus van *ontwapening* voortaan door alle socialistischen tegen het militarisme moet worden aangeheven.

Onmiddellijk reageerde Lenin op deze stelling met een studie over „*Het militaire program van de proletarische revolutie*”.

Daarin schreef hij o.a. „Het belangrijkste argument” van deze socialistischen is „dat de eis van ontwapening de duidelijkste, meest vastberaden en consequentste uitdrukking van de strijd tegen ieder militarisme en iedere oorlog is.”

En dan gaat Lening zo verder: „Maar in dit belangrijkste argument ligt juist de belangrijkste dwaling van de voorstanders van ontwapening. *Socialisten kunnen niet tegen iedere oorlog zijn zonder op te houden socialistischen te zijn.*”

Dat is klare taal!

Lenin heeft altijd, tot aan zijn dood toe, betoogd dat zolang de revolutie niet in heel de wereld was verwerkelijk, oorlogen onvermijdelijk zouden zijn. En dat daarom de communistische landen zich tot de tanden moesten bewapenen!

In hun boek: *Wat Lenin werkelijk heeft gezegd*, schrijven de communisten Ernst Fischer en Franz Marek over het militarisme van de kommunistische partijen en staten het volgende:

„Ook in zijn laatste, door ons vaak geciteerde geschrift „Liever minder, maar beter” sprak Lenin over de *onvermijdelijkheid van oorlogen en militaire botsingen „tussen de contrarevolutionaire imperialistische Westen en het revolutionaire en nationalistische Oosten.”* Latere pogingen om de in dit hoofdstuk (het handelt „Over oorlog en vrede” in het kommunistische denken, C.V.) geciteerde opmerkingen van Lenin over de buitenlandse Sowjet-politiek als geboortakte van een politiek van „vredezame coëxistentie” te beoordelen, kunnen een

lijsten verdeeld zullen worden. De drie grote confessionele partijen daarentegen hebben zich in het C.D.A. samengevoegd. „De confessionele partijen hopen door de samenvoeging na de verkiezingen in staat te zijn, harde voorwaarden te stellen bij de kabinetsformatie en eventueel ook samen met de groeiende V.V.D. over een meerderheid in het parlement te kunnen beschikken”, aldus het P.S.P.-bestuur. Het vindt, dat er na de verkiezingen een zo sterk mogelijke linkerzijde moet zijn. „Links moet streven naar een parlementaire meerderheid, die, actief gesteund door de vakbeweging en andere vooruitstrevende organisaties, en gericht op wezenlijke anti-kapitalistische veranderingen, een socialistisch perspectief zou kunnen openen”.

Door lijstverbinding kan links zo sterk mogelijk worden, aldus de open brief. „De linkse partijen zullen dan gezamen-

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

GEMENGDE NOTEN

Vandaag wat uiteenlopende opmerkingen van onze lezers. In oude almanakken noemde men dat „mengelwerk”. Een Engelse catalogus veegt alles wat niet in een bepaalde rubriek thuishoort op de hoop „miscellaneous”. In de krant heet dat „gemengd nieuws”. Wij noemen de reacties van onze lezers vandaag met een modern woord uit de notenshop. Elke opmerking van lezers is welkom. Al kan niet op elke noot worden ingegaan.

Allereerst zond een lezer me een stukske uit de Sunday Times en daaruit een artikel van John Whale over de kansen van een opleving van de Schotse taal. Een oud verhaal uit de betere Cambridge kringen vertelt van een kruidenier, die op zijn sterfbed Hebreeuws studeerde, om straks tussen de bijbelheiligen niet met de mond vol tanden te staan. Maar de tegenwoordige vertalingen van de Bijbel maken duidelijk — aldus de schrijver — dat de engelen meer open staan voor vreemde talen dan een kruidenier zou denken.

Volgen citaten uit Welshe, Ierse en Schotse bijbelvertalingen, die zo ver van het Engels staan als het Fries van het Nederlands. Feit is dat de Schotten zichzelf en hun taal zo respecteren: dat zij voor plechtige gelegenheden, voor in memoriams, voor hun liederen en voor volksfeesten het liefst zich van het gaelic (Schots Keltisch) bedienen. Als de bemoeizucht van de betweterige Engelsen eens kon ophouden, zegt John Whale, zouden ze al een stuk geholpen worden (bij de ontwikkeling van een eigen cultuur).

—o—

Naar aanleiding van enkele zomerartikelen over slangen en kikvorsen in de tuin schreef me een bioloog: dat ik de groene kikvors ten onrechte

rana viridissima noemde; sinds Linnaeus heet het beestje rana esculenta. Dat is sedert 1758 en Linnaeus, die in Harderwijk woonde, kan de voorouders van onze groene kikvors nog hebben gekend. Ik had de naam van een oude vriend gekregen, die wel vreselijk veel van dat goed afweet, maar geen reguliere biologie studeerde. Hij beriep zich achteraf op een oud handboek, maar dat zal wel achterlopen. Toch leuk, zo'n kleine correctie; het is bemoedigend, door vaklieden serieus te worden genomen.

—o—

Bij de artikelen, in het „jaar van de vrouw” aan onze zusteren gewijd, trapte ik een liberale feministe op de tenen. Onhoffelijk gewoon! Die vond dat ik eens „zonder spot over vrouwenzaken” moest kunnen schrijven. Ze vond ook, dat ik me een beetje laf indekte tegen de mannenkritiek van „neem jij wijven serieus?” Zulks noopte me tot enig zelfonderzoek.

Toch geloof ik dat deze schrijfster abuis was. Ik neem onze zusteren zo serieus als mezelf en ben eerlijk blij, een paar artikelen te hebben mogen plaatsen, die onze vrouwen enig recht deden. En helemaal abuis was ze, toen ze besloot: „die onbevleete ontvangenis moet u toch ook eens op de emancipatorische toer onderzoeken. Daar klopt beslist iets niet”. Om dat laatste heb ik haar, omdat ik ook haar serieus neem, als volgt geantwoord:

„Deze brief zou niet af (eerder laf) zijn, wanneer ik niet op Uw slotregel inging. U kent God de Vader, zie ik met blijdschap? De gever van alle goeds, van IQ's, van talenten en van levensvreugde? Fijn. Dan hoop ik dat U ook zijn Zoon Jezus Christus mag kennen, die — zoals Jesaja al eeuwen tevoren voorzegde — uit een maagd geboren is. Dat wonder kan voor U en voor mij onaanvaardbaar groot zijn — maar daar blijft het reëel om. Zo is een wonder. Deze onbevleete ontvangenis staat vast: niet omdat zij een kerkelijk leerstuk is, niet omdat Grieken en Tibetanen en anderen ook goden-zonen kenden, niet omdat wij deze zaak tegen emancipatie moeten beschermen — maar omdat, zoals het Evangelie zegt, God de Vader op deze wijze „de wereld met Zichzelf verzoende”. Een wonder? Ja, Goddank!”

—o—

Een zuster onder ons klaagde dat ze zich zo ongelukkig voelt met de

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Reformatorische landdag

En zo ging Josia aan het werk. Hij ontbood de oudsten van Juda en Jeruzalem bij zich. Tijdens die vergadering vertelde hij hun van de ontdekking in de tempel en gaf hij hun te kennen, dat hij heel het volk bij elkaar wilde roepen voor een soort reformatorische landdag. Er werd een datum voor die dag vastgesteld en de oudsten kregen de opdracht ervoor te zorgen, dat het volk op die datum samenkam bij de tempel.

Op de afgesproken dag stroomde het volk, zowel groot als klein, inderdaad massaal bij de tempel samen. En toen heeft Josia het hele wetboek van Jahweh van A tot Z aan het volk voorgelezen.

Dat is wel een lange preek geweest. En het volk zal heus niet in één keer alles ervan onthouden

hebben. Maar wat wel tot hen kon doordringen was het besef: onze praktijk wijkt ver af van wat er in de wet van Jahweh staat. En daar was het Josia om te doen. Hij wilde dat het volk zich met een schok zou realiseren, dat ze helemaal op de verkeerde weg waren en dat ze moesten omkeren. Dat Josia daarop mikte, blijkt uit wat hij vervolgens deed. Hij ging op een podium staan en sloot een verbond voor het aangezicht van Jahweh, een plechtige belofte dat men voortaan Jahweh zou volgen en met hart en ziel zijn geboden zou onderhouden. En heel het volk beaamde dat, zei er armen op. Je zou kunnen zeggen dat het volk massaal openbare geloofsbelijdenis aflegde. Het moet voor Josia een geweldige dag geweest zijn. Is het niet prachtig als het volk als één man bereid blijkt te zijn een nieuw begin te maken en de wet van God in praktijk te gaan brengen?

Uitwerking

Onmiddellijk na deze landdag pakt Josia de koe bij de horens.

Hij ontketent een rigoreuze beeldenstorm. Alle afgodsbeelden en alles wat met de verering daarvan te maken had, worden uit de tempel van Jahweh verwijderd en buiten Jeruzalem verbrand. Alle afgodspriesters in Juda en Jeruzalem worden ontslagen en de offerhoogten ontwijd. De verblijven bij de tempel van Jahweh, waarin gewijde prostitutie bedreven werd, worden afgebroken. Alles wat maar met publieke afgodendienst te maken had in Juda en Jeruzalem, wordt vernietigd. Ook worden de dodenbezweerders en waarzeggers uit de weg geruimd. En Josia strekt zijn activiteiten zelfs uit tot in het voormalige Tienstammenrijk. Bovendien laat hij voor het eerst sinds onheuglijke tijden het pascha weer vieren volgens de wet van Jahweh.

Dat was inderdaad een indrukwekkende reeks van maatregelen. Josia liet het niet bij goede voornemens. Er was een daadwerkelijke ommekeer. Er werd concreet een eind gemaakt aan allerlei afgodische praktijken. De dienst van Jahweh in de tempel werd gezuiverd van allerlei onbijbelse tradi-

ties. Het pascha werd weer in ere hersteld volgens Gods Woord. En de Kroniekschrijver vermeldt dan ook dankbaar, dat men in Jeruzalem en Juda, zolang Josia leefde, niet afweek van de HERE (2 Kron. 34 : 33). Dat is ook iets om dankbaar voor te zijn. Want hoe vaak blijft het in de kerk niet bij goede voornemens? Dan is men wel tot het inzicht gekomen dat er allerlei dingen zijn ingeslopen, die afbreuk doen aan Gods Woord en dat er iets moet veranderen, maar er gebeurt gewoon niets. Het blijft alleen maar bij een constatering. En daar schiet je natuurlijk niets mee op.

Daarom was het prachtig dat er in Juda en Jeruzalem werkelijk iets veranderde. Maar toch betekende het feit dat er in de publieke eredienst een terugkeer naar Jahweh en zijn Woord gekomen was, nog niet dat nu met het volk alles in orde was. Men was in de eredienst weliswaar tot Gods Woord teruggekeerd, maar niet in het leven van elke dag. Men was om zo te zeggen in de leer wel weer orthodox geworden, maar in de dagelijkse levenspraktijk bleef

platte wijze, waarop onder ons de kerkmuziek soms wordt getraceerd. Ze las van tijd tot tijd in Opbouw artikelen, die een goede kerkmuziek aanmoedigen — maar als ze zelf in haar milieu gehoor trachtte te vinden voor een verbetering van het treurige niveau... vocht ze tegen de bierkaai. Bij muzikaal on- en minvermogen liden vond ze onbegrip en hoon. „De meesten geven niet om muziek en als er weer zo iets gepasseerd is lachen ze een beetje van: heb je weer wat uitgehaald?” Ze vraagt zich af: „is dit nu een ijveren voor de Heere of vind alleen ik zelf het zo prettig om goede muziek te horen?”

Met die laatste vraag is ze u, vrolijke lacher, juist een slag voor. Waar u misschien niet voor open staat — dat is voor haar een gewetensvraag. U denkt wellicht: ik geef *niet* om muziek en daarom kan me de muziek en zang in de kerk niets schelen. En u denkt vervolgens wellicht: zij geeft blijkbaar *wel* om muziek; en daarom mot het mens goede muziek in de kerk horen. En u lacht om haar kortzichtig egoïsme.

Maar lach niet te vroeg. Er is nog een derde mogelijkheid: dat de Heere God graag gediend wil zijn door schone zang en welluidende muziek. En laat dat nu op vele plaatsen in de Bijbel zo staan omschreven! En laat de Heere God nu vele talenten geven aan sommigen en een zuiver gehoor aan anderen; een fijn gevoel aan derden en een nauw luisterend kunstzinnig geweten aan nog anderen. Bent u het lachen verleerd? Luister dan voortaan wat meer naar het muzikale geweten van uw gemeente. En zeg nooit: het is voor domme mensen goed genoeg; want dat hale u de koekoek. De vraag is: of ons lofoffer, de varren der lippen zegt de Schrift, voor de heilige God goed genoeg is. Niet de middenmaat, niet de meerderheid moet hierin spreken — maar de muzikale voorwerker!

—o—

Een broeder schreef me aan over de artikelen inzake van de Leviathan. Hartverwarmend, deze serieuze reactie. Hij gaf me een fotocopy van een deel uit „De Bijbel ontdekt in aarde en steen” van G. Ernest Wright. Die wijst er op, dat van oude tijden af de leviathan, de zeeslang (ook de zee) symbool is geweest van de chaos, de satanische machten van voor de schepping, die in de eindtijd vernietigd worden („En de zee was niet meer...”). Misschien komen we daar nog wel eens op terug. Er was meer belangstelling voor de Leviathan dan ik

durfde hopen; ik mocht er zelfs een lezing over houden, waarna de meest kritische hoorder zei: ik kan geen redenen vinden om niet aan de leviathan te geloven.

—o—

En dan hebt u een artikelenreeks doorgeworsteld over procentueel gelijke belastingplicht. Na de gedachte, die prof. Hartog uit Engeland naar hier importeerde, schreef br J. B. Vos te Amsterdam een breed betoog, dat geheel in Opbouw is afgedrukt. U vond het in de nummers 27 augustus, 3 en 10 september. Br Vos schreef eigenlijk twee dingen: 1) prof. Hartog vergist zich als hij het netto inkomen in Nederland op gemiddeld f 40.000 stelt want zo en zo; 2) een procentueel gelijke belastingplicht zou een onaanvaardbare denivellatie van inkomens geven want zo en zo.

Daar ik geen econoom ben ging ik uit van de cijfers van prof. Hartog. Naderhand toonde br Vos echter met hulp van een beschouwing in de fiscale pers aan: dat prof. Hartog met zijn gemiddeld inkomen iets anders dan het gemiddelde belastbare inkomen had bedoeld. Prof. Hartog had namelijk een term van de financiële overheid (nationale rekeningen) gebruikt, waarbij het belastbare loon wordt verhoogd met sociale premies, lijfrenten, sociale uitkeringen en zo. Br Vos had dus op het eerste punt gelijk; wij danken hem voor zijn correctie en aanvaarden ons ongelijk.

Met het tweede deel van zijn betoog, dat sterk politiek getint was, ben ik nog steeds niet gelukkig. Het had weg kunnen blijven, wat mij betreft. De redactie geeft de mogelijkheid, dat br Vos hier nog eens in het kort en meer genuanceerd op terug komt — maar dan buiten „mijn” kolom. Aangezien inkomensverdeling ons allen aangaat en wij allen worden geacht naar rechtvaardigheid te streven, kan het onderwerp ons allen boeien.

Tenslotte die broeder in Canada, die over dezelfde reeks schreef. Hij herinnerde zich ook de dertiger jaren. Ook hij zat, als ik, in 1931 zonder winterjas. Hij was toen kwekeling bij het lager onderwijs. Met acte — maar zonder salaris. Hij bofte: de schooljuf raakte ziek en hij mocht invallen voor haar. Zo verdiende hij haastig een winterjas. Voor de kou inviel. Want Gods voorzienigheid gaat verder dan een kruidenier soms zou denken.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

men zijn eigen gang gaan. En dan zegt de HERE: een dergelijke orthodoxie kan Me gestolen worden.

Besnedenen die toch de voorhuid hebben

De reformatie van Josia was niet niks en heeft natuurlijk geweldige veranderingen teweeggebracht. Stel u voor dat er in opdracht van de regering een speciale sloop- en afbraakploeg door ons land trok om alle kerkgebouwen te vernietigen en af te breken.

Dat zou zonder meer een ingrijpende zaak zijn.

Niet minder ingrijpend was wat Josia deed.

En zeker bij het herstel van de eredienst in de tempel is het volk ook actief betrokken geweest. En we kunnen ons voorstellen dat het

teruggevonden wetboek daarbij ook voor het volk een belangrijke rol speelde. Voordat het gevonden werd, had men er geen idee meer van hoe de HERE wilde dat de eredienst in de tempel moest plaatsvinden. Nu wist men dat weer en was het wetboek er weer. We kunnen goed begrijpen dat dat in combinatie met de afbraak van de publieke afgodendienst, sterk tot de verbeelding van het volk sprak.

Dat is altijd zo bij een reformatie. Dan staan de afschaffing van allerlei misstanden en de ontdekking van wat men vergeten was, centraal.

Om een paar voorbeelden te noemen: bij de reformatie in de 16e eeuw stond de rechtvaardiging door het geloof alleen centraal en bij de vrijmaking in 1944 speelde artikel 31 van de DKO een centrale rol.

Zo zal er ook bij de reformatie van Josia een sterke nadruk gelegen hebben op de zuivere, bijbels verantwoorde manier van offeren in de tempel en dergelijke. Josia en Hilkia, de hogepriester, zullen er wel voor gezorgd hebben dat de

bijbelse eredienst er bij het volk goed ingehamerd werd.

Maar hoe ingrijpend dit alles ook was, na verloop van enige tijd bleek het hart van het volk er niet door geraakt. Toen het stof van de verpulverde afgodsbeelden en heiligheden wat was opgetrokken, bleek er geen innerlijke bekering te hebben plaatsgevonden. Ondanks de besnijdenis had men toch de voorhuid. Heel het huis van Israël bestond uit onbesnedenen van hart (Jer. 9 : 25, 26). Maar die innerlijke bekering is nu juist het belangrijkste. Daar gaat het de HERE om.

Kernvraag

De vraag die na elk nieuw begin aan de orde moet komen, luidt: is er een werkelijke terugkeer tot de HERE? Nu al weer een aantal jaren geleden is er in ons kerkelijke leven ook een nieuw begin geweest. Toen hebben we gezegd: Geen boven-bijbelse bindingen meer. Dat is een goede zaak. Maar de kernvraag blijft: Heeft dat nieuwe begin ons nu ook dichter

bij Christus gebracht? Zijn we daardoor meer afhankelijk van Hem gaan leven?

Dat moeten we blijven vragen. Want helaas garandeert het een het ander nog niet. Het is mogelijk met gloed en verve te vechten tegen kerkelijke organisaties en reglementen en tradities die de Schrift overwoekeren, terwijl men toch Gods Woord in eigen persoonlijke leven niet laat heersen. Dat kan. Je kunt op de bres staan voor de christelijke vrijheid en intussen die vrijheid misbruiken als een springplank voor eigen zondige begeerten. Dan gaat het je niet om de vrijheid van Christus, maar om losbandigheid. Dan wil je Christus niet laten heersen, maar zelf de baas zijn. De centrale vraag blijft: Heeft Christus het meer voor het zeggen gekregen in ons leven of hebben we op dat punt helemaal geen vooruitgang geboekt? Als dat laatste het geval is, zegt God: Al dat gedoe, al dat ijveren voor christelijke vrijheid interesseert me geen zier.

Vervolg van pag. 375

P.v.d.A. + P.S.P. + P.P.R. +

C.P.N. + S.P.

wetenschappelijke toetsing niet doorstaan."

☆☆☆

Laat ik nog een uitspraak citeren van Lenin in dit verband.

In juli 1915 schreef hij in een brief aan de nederlandse leider van de kommunistische partij — hij spreekt hem aan als „Waarde partijgenoot” — David Wijnkoop o.a.: „Ik begroet met grote vreugde uw standpunt en dat van Gorter (de dichter van de „Mei” - C.V.) en Ravesteyn (ook een vooraanstaand nederlandse kommunist uit die tijd - C.V.) ten aanzien van een volksmilitie (dat staat ook in ons program). Een uitgebuite klasse, die er niet naar streeft wapens te bezitten en zich te bekwamen in het gebruik van wapen en in het oorlogvoeren, zou een klasse van lakeien zijn. De verdedigers van ontwapening ... nemen het standpunt in van kleinburgers, pacifisten en opportunisten in de kleine staten. Voor ons echter dient het standpunt van de grote staten en van de revolutionaire strijd (d.w.z. óók van de burgeroorlog) toonaangevend te zijn."

Nog eens: dit staat alles in werken van Lenin die in 1975 in Amsterdam door kommunisten in de handel zijn gebracht.

☆☆☆

Het is ook de moeite waard iets te zeggen over de visie van de kommunisten op de socialisten — de vroegere sociaaldemocraten van Troelstra, Alberda, Drees, en, tegenwoordig van de mannen van de Partij van de Arbeid. Want die moeten immers ook in de door de P.S.P. voorgestelde combinatie worden opgenomen.

Lenin was een groot schelder, de grootste die ik ken. Lodewijk van Deyssel was bij hem vergeleken in dit opzicht maar een kind! De zwaarste scheldkanonades richtte hij evenwel tegen socialisten als de genoemde. Dat waren voor hem zonder meer verraders. Die stonden namelijk het allerverfoeilijkste voor wat kommunisten zich kunnen denken, namelijk een democratische parlementaire regering door middel waarvan zij op wettige, legale wijze het socialisme wilden verwerkelijken.

Lenin noemt deze socialisten „ziekenverplegers van het kapitalisme". Zij vormen „de arbeidersaristocratie", de „arbeidersschildknappen van de kapitalisten" („volgens de uitstekende en volkomen ware uitdrukking van Daniël de Leon in Amerika „labour lieutenants of the capitalist class"). Speciaal richt Lenin zich tegen Karl Kautsky, die met Bernstein, Scheidemann en anderen, de leiders waren van de duitse sociaal-democratische partij en collega's en vrienden van Troelstra, Schaper, Wibaut van de nederlandse S.D.A.P.

In een boek „De proletarische revolutie en de renegaat Kautsky" — ik citeer uit de tweede verbeterde en vermeerdere druk, uitgegeven door de Uitgeverij Pegasus van de kommunisten in het jaar 1971, worden Kautsky door Lenin o.a.

de volgende liefelijkheden naar het hoofd geslingerd: „monsterachtige verdraaiing van het marxisme"; „vervalsingen van de dialectiek door eclecticisme en sofistiek"; „lakeiendienst van de opportunisten, dat wil zeggen in laatste instantie van de bourgeoisie"; „virtuoso's in de kunst, marxist in woorden en lakei van de bourgeoisie metterdaad te zijn"; „door-endoor leugenachtige renegaten fraze". Dit is de „oogst" van twee bladzijden.

Aan het eind van een der hoofdstukken van dit boek schrijft Lenin „Wij houden jullie (nl. de bourgeoisie, de niet-kommunisten) aan je woord en wij eisen, in het belang van de massa's, de uitbreiding van jullie burgerlijke democratie om de massa's voor te bereiden op de revolutie (cursivering van Lenin!) om jullie, uitbuiters, ten val te brengen. En als jullie, uitbuiters, zouden proberen, aan onze proletarische revolutie tegenstand te bieden, zullen wij jullie zonder erbarmen neerslaan, zullen we jullie ontrenten, nog sterker: wij zullen jullie geen brood geven, want in onze proletarische republiek zullen de uitbuiters rechteloos zijn, zij zullen zonder vuur en water blijven, want wij zijn in ernst socialist en niet op de wijze van Scheidemann of Kautsky.

Zo hebben „wij", kommunisten gesproken en zo zullen „wij" revolutionairen spreken, en daarom zullen de onderdrukte massa's vóór ons en met ons zijn en zullen de Scheidemann's en Kautsky's op de vuilnisbelt van de renegaten terecht komen."

☆☆☆

In het door een nederlandse kommunist geschreven „Voorwoord" op dit boek leest men o.a. „Het vraagstuk van de proletarische revolutie komt thans in een reeks van staten praktisch aan de orde. Daarom is het noodzakelijk, de renegatensofismen van Kautsky en zijn volledige verloochening van het marxisme te onderzoeken." En: „de arbeidersklasse kan haar wereldhistorische revolutionaire

missie niet verwezenlijken, zonder meedogenloze strijd te voeren tegen dit renegatendom, tegen deze karakterloosheid, tegen deze wergaloze theoretische vlakking van het marxisme.

Nog eens: dit werd door een nederlandse kommunist geschreven en door een kommunistische uitgeverij uitgegeven in 1971.

☆☆☆

Het ligt in de rede dat de kommunistische partij dit „bondgenootschap" met de genoemde partijen zal aangaan. Want dat was in vele landen de vlakke, effectieve weg naar de alleenheerschappij, naar de dictatuur van het proletariaat.

Door de geweldige infiltratie van de kommunisten in de scholen, de vakorganisaties, de kerken, de scholen — denk aan de V.U. — is reeds veel nuttige voorarbeid voor deze „Machtsergreifung" verricht.

Alle niet-kommunisten kunnen uit de geciteerde woorden opmaken wat hun te wachten staat als de kommunisten aan de macht komen.

We zullen afwachten of deze „linkse" samenwerking tot stand komt!

De „democratische" P.v.d.A.

De „radikale" P.P.R.

De „pacifistische" P.S.P.

De „militairistische" C.P.N.

De „revolutionaire" S.P.

Maar alles is goed als het maar tégen de „confessionelen" en liberalen gaat.

Het heeft mij altijd verwonderd dat in de Staten-Generaal en politieke debatten — over massa-media praat ik niet eens! — op het militarisme van de kommunisten nooit werd gewezen!

Ik wil nog medelen dat een studie ter perse is waarin dit militarisme in den brede wordt beschreven.

P.S. De S(ocialistische) P(artij) is een kleine ultra-revolutionaire partij die in plm. 50 gemeenten een kleine 80 afdelingen heeft. Die afdelingen mogen niet groter zijn dan 20 leden. Zij heeft de hand gehad in de grote havenstaking van Rotterdam een paar jaar geleden.

matorische, de rooms-katholieke arbeidersorganisaties fuseren met het godsdienstloze linkse, veelal rode N.V.V. en de rooms-katholieke ondernemersorganisatie met de liberale dito.

Ingezonden

Reformatorische politieke samenwerking

In Opbouw van 29 oktober jl. geeft Prof. Veenhof onder de titel „Ten slotte" een glasheldere signalering van de situatie van „kerk, staat en maatschappij" in Nederland in onze tijd. Hij schrijft o.a.: „Zijn wij er wel van doordrongen dat wij leven temidden van de puinhopen van wat wel het „Calvinistisch Reveil" of „Het Wonder van de 19de eeuw" is genoemd? De tijd dat een christelijke regering ons land bestuurd is voorbij. Eveneens die waarin een krachtige reformatorische politieke partij in ons land invloed uitoefende. Er is nu een CDA. Maar niemand kan precies zeggen wat de door haar opgeheven leus: evangelische inspiratie betekent! En laat men daarbij niet over het hoofd zien dat in de tijd waarin de roomse politieke partij gaat samenwerken met de refor-

In het vervolg van zijn artikel betreurt Prof. Veenhof de gebrekkige samenwerking van de kleine partijen, die uitgaan van de beginselen der reformatie. Hij zegt ervan, dat ze „om het zacht te zeggen, het niet zo best met elkaar kunnen vinden". Terecht heeft Prof. Veenhof in het volgende nummer van Opbouw reeds een correctie aangebracht door mee te delen, dat plaatselijk tussen de Kiesverenigingen van SGP, GPV en RPF (de Reformatorische Politieke Federatie) vaak een goede relatie bestaat. Wat velen niet weten is Prof. Veenhof goed bekend: Bij de RPF zijn reeds tientallen plaatselijke Kiesverenigingen aangesloten. En reeds verscheidene gemeenteraadsleden zijn op de RPF georiënteerd. Voor de grote RPF-Kiesverenigingen van Wezep en Zwolle (beide meer dan 100 leden) is hij reeds enkele malen als spreker opgetreden. Onze Kiesverenigingen, die de politiek-maatschappelijke samenwerking beogen van de Geref. Gezindte, zijn hem daar dankbaar voor.

Beide genoemde Kiesverenigingen hebben evenals andere KV's uit de RPF ge-

poogd een goed contact te leggen met SGP en GPV. Dat is geen eenvoudige zaak, zeker niet met laatstgenoemde partij.

Een prachtig voorbeeld van samenwerking is het overleg dat plaats gehad heeft in de gemeente Oldebroek (Wezep) tussen de vier SGP-ers in de gemeenteraad en de beide gemeenteraadsleden, die lid zijn van de RPF. SGP en RPF hebben daar een gemeenschappelijke profielschets gemaakt voor een nieuwe burgemeester.

Tussen GPV en RPF is nog geen samenwerking op gang gekomen, hetgeen niet betekent, dat de verhouding slecht zou zijn. In feite echter wil het GPV onze partij niet, maar onze stemmen wel. Maar onze politieke en maatschappelijke betrokkenheid moet oneindig veel meer inhouden dan een uitstapje naar de stembus, eens in de vier jaar. We schrijven daarover het volgende in het RPF-blad Nieuw Nederland:

„Het is een onjuiste stelling, dat het voldoende is om GPV te stemmen, ook al kun je er geen lid van zijn. We hebben gemerkt dat aan de basis, in onze woonplaatsen, het GPV weinig voor ons kan doen. Men heeft in die kringen zijn eigen organisaties en zijn eigen scholen. Het is voor ons nodig in onze eigen situatie zelf de politieke en maatschappelijke scholing weer op te vatten en in de nood van het Chr. onderwijs weer onze weg te zoeken. Gelukkig daarbij ook resoluut vóór gegaan door kerkelijk verantwoordelijke mensen, die met ons éénzelfde geloof deelachtig zijn en met ons in de worsteling willen staan. De voormalige voorzitter van het GPV, de heer Veurink, heeft eens gezegd, dat politiek wordt bedreven tussen de verkiezingen! We vinden dat een veelzeggend woord, dat we graag beamen. Hoe het ook zij: in onze kring is maar al te zeer bekend, hoezeer het GPV gesloten is."

(Augustus-nummer Nieuw Nederland, verkrijgbaar bij Administratie RPF, Maarschalkstr. 16, Mijdrecht. Telefoon 02979-5267).

Hoe nu toch een uiterste poging te doen om althans landelijk ook met het GPV te komen tot gezamenlijke Reformatorische Politieke activiteit? Na diepgaand overleg met de SGP hebben we geconcludeerd, dat de enige manier waarbij het GPV volledig zichzelf kan zijn een puur „technische" samenwerking is in de vorm van lijstverbinding. Ieder komt dan bij de Kamerverkiezingen uit met een eigen kandidatenlijst. Het verbinden houdt in, dat men op grond van geestelijke verwantschap elkaar de eigen reststemmen toeschuift. Voor zo'n lijstverbinding moet je natuurlijk wel met een eigen lijst uitkomen. Daartoe heeft de RPF dan ook na uitvoerig beraad met de SGP besloten. En hieraan kan men zien, dat er ook landelijk een verblijdend begin van samenwerking is ontstaan, waarvoor wij op zegen hopen! Het zou fijn zijn als het GPV zou besluiten met SGP en RPF mee te doen.

Ik heb met het bovenstaande een noodzakelijke aanvulling willen geven op het artikel van Prof. Veenhof, dat ik met grote instemming heb gelezen. Voor de nadrukkelijke waarschuwingen tegen de onjuiste oecumene en de zgn. nieuwere theologieën en de funeste gevolgen daarvan ben ik mijn oud-leermeester zeer erkentelijk!

Drs W. Meyer, Heerde

Boekbespreking

H. Mulder,
Jakobus en de oudsten in de boeken van Lucas.
Uitgeverij Ton Bolland, Amsterdam, 1972.
f 5,90.

De nieuwtestamentische gegevens over Jakobus, den broeder des Heren, en de oudsten die hem in de gemeente te Jeruzalem ter zijde stonden, zijn schaars. Mulder handelt vooral over wat Lucas van hen vertelt. Al betreft hij in zijn onderzoek ook de gegevens uit Paulus' brieven en uit buitenbijbelse bronnen, toch vraagt hij zich in 't bijzonder af, hoe Lucas Jakobus beoordeelt.

Het beeld dat M. ontwerpt, is als volgt. Jakobus, die aanvankelijk ongelovig tegenover Jezus stond, is tot nadenken gekomen, toen hij door Jezus gepasseerd werd bij de aanwijzing van een opvolger als familiehoofd. (Jezus droeg immers aan het kruis de verzorging van zijn moeder op aan Johannes.) Die klap is hard aangekomen bij Jakobus en heeft tot zijn bekeering geleid. Voor het apostelschap kwam hij een- en andermaal (na de dood van Judas en na die van Jakobus, den broer van Johannes) niet in aanmerking, omdat hij niet van het begin af een volgeling van Jezus was geweest. Hij blijft in de eerste fase van de kerkgeschiedenis dan ook op de achtergrond en begint pas een actieve rol te spelen na de dood van Stefanus. Diens scherp afwijzende houding tegenover de tempeldienst verontrustte hem. Jakobus wilde juist, dat de naleving van de wet het leven zal blijven beheersen. Na Stefanus' steniging en de in aansluiting daarop ontzettende vervolging acht Jakobus het zaak stappen te ondernemen om de christelijke gemeente uit de Joden een plaats te verzekeren binnen het wetsgetrouwe Jodendom. Zich bewust van zijn positie als (nu) oudste Davidide omgeeft hij zich naar oud koningsgebruik met een raad van oudsten, om zich een zekere machtspositie naast Petrus en de apostelen te kunnen verwerven. Daarbij zoekt hij zijn kracht in het nazireaat. T.a.v. de positie van de christenen uit de heidenen is Jakobus' standpunt gebaseerd op de contemporaine gedachte bij de Joodse schriftgeleerden, dat „alleen de prozelieten die door besnijdenis en doop in het verbond opgenomen waren en evenals de Joden de „zwarte" geboden vervulden, recht hadden op de volle gemeenschap met het volk van Gods beloften. De „godvrezenden" die niet verder kwamen dan de lichte geboden, konden misschien in de messiaanse eeuw nog worden aangenomen." (blz. 76). Waar nu Theophilus, aan wien Lucas zijn werk adresseert, tot deze „godvrezenden" behoorde, heeft Lucas het raadzaam geacht over Jakobus maar zoveel mogelijk te zwijgen. Lucas, die in zijn evangelie angstvallig Jezus' arbeid beperkte tot het Joodse land, heeft nl. in zijn tweede boek de radicale ommekeer die de Pinksterdag bracht tot uitdrukking gebracht: het accent komt nu in volle zwaarte te liggen op de heidenwereld; Jeruzalem verdwijnt uit de gezichtskring. „Voor Jakobus en de door hem voorgestane conceptie van het Joodse christendom (is) feitelijk geen plaats meer. In het boek van Lucas voor Theophilus in ieder geval niet" (blz. 88). Wat hiervan te zeggen?

Bij de reconstructie van een verleden is het geboden: a) zorgvuldig de beschikbare gegevens te analyseren en te interpreteren; b) bij het op grond daarvan leggen van verbanden en maken van aanvullingen met grote voorzichtigheid te werk te gaan en duidelijk het hypothetisch karakter van zijn reconstructie te laten uitkomen. Aan geen van beide eisen is hier voldaan.

Om maar met het laatstgenoemde punt te beginnen: de auteur spreekt ook bij zijn meest dubieuze vermoedens meermalen met de grootste stelligheid: blz. 32 „Toen (nl. bij het tot Johannes gerichte kruiswoord, D.H.) is de keer gekomen..."; blz. 54 „Jakobus heeft het te midden van deze spanningen stellig als zijn roeping gezien het diepe wantrouwen bij de Joden tegen de christenen weg te nemen"; blz. 55 „Het lijkt geen twijfel dat juist de Hebreëen, beangst voor verdergaande vergeldingsmaatregelen van de kant van de Joodse autoriteiten, zich maar al te graag met deze positiebepaling akkoord hebben verklaard". (Bedoeld is: met de door Jakobus na Stefanus' dood uitgezette koers.)

Uit de wankelende hypothesen en deducties, waarvan dit boekje vol staat, doe ik maar een greep. Na geconstateerd te hebben, dat Theophilus in Lucas' tweede boek met uiterst summiere gegevens over Jakobus genoeg moet nemen (blz. 10) zegt Mulder: „Het is niet waarschijnlijk, dat Theophilus bij de bestudering van Lucas' boeken schriftelijk of mondeling over aanvullende gegevens met betrekking tot Jakobus heeft kunnen beschikken." Dit wordt dan als volgt gemotiveerd: Paulus' beide brieven, waarin hij Jakobus noemt, zijn weliswaar waarschijnlijk van de jaren 57/58, maar het is

lang niet zeker, dat Theophilus daarvan al vrij spoedig na 'verschijnen' een afschrift heeft gehad (blz. 11). Men vraagt dan toch: zijn buiten Lucas' werk de brieven van Paulus de enige mogelijkheid voor een mens (en dan nog wel een hooggeplaatste als Theophilus) in de jaren 60 iets over Jakobus aan de weet te komen? Speelt juist in de eerste jaren van de christelijke kerk de mondelinge informatie niet de belangrijkste rol? Theophilus was in het evangelie onderricht, reeds voordat Lucas dit nog eens nauwkeurig en ordelijk voor hem te boek stelde (Luc. 1:4). Hij kan m.i. best ook over Jakobus reeds het voornaamste geweten hebben, voordat Lucas begon te schrijven.

Op grond van Gal. 2:9 concludeert M. t.a.v. de situatie bij Paulus' tweede bezoek aan Jeruzalem: „Jakobus en de oudsten hadden de teugels in handen, Petrus was teruggefallen naar de tweede plaats" (blz. 75). Wel een wankelende basis voor een zo vergaande conclusie! Ik zou mij b.v. ook kunnen voorstellen, dat Paulus de volgorde 'Petrus Johannes Jakobus' vermeden heeft om het misverstand te voorkomen, dat hij het discipel-trio bedoelde dat Lucas met deze namen reeks pleegt aan te duiden (Luc. 8:51, 9:28; Hand. 1:13).

Te spreken van „een delegatie uit de kring van Jakobus die aandringt op een strenge naleving van de wetsvoorschriften door de Joden" (blz. 10) is evenzeer een voorstelling van zaken die zich uit v. 12 van datzelfde hoofdstuk (Gal. 2) niet waar laat maken. Voor het principiële onderscheid tussen 'Jakobus' oudsten' (dus de oudsten van de jodenchristelijke gemeenschap te Jeruzalem, volgens M. door Jakobus eigenmachtig aangesteld) en de oudsten van een christengemeente buiten Jeruzalem beroept M. zich op Lucas' zorgvuldigheid in zijn uitdruckswijze (blz. 21 vlgg.). Gaat het over de laatste, dan „wordt de betrekking tot de gemeente op een bijzondere manier beklemtoond...". Legt men hiernaast de gevallen waarin de oudsten te Jeruzalem ter sprake komen, dan blijkt dat deze mannen nimmer als oudsten der gemeente gekwalificeerd worden" (blz. 22). Deze formulering van de tegenstelling is onzuiver en verdoezelt de feiten. Trekken we de gegevens na, dan blijkt het volgende.

Twee (zegge en schrijve twee!) teksten handelen over de oudsten in een kleinasiatische christengemeente (Hand. 14:23 en 20:17). Alleen op de laatste van deze twee plaatsen komt de verbinding 'oudsten der gemeente' voor; in de eerste wordt vermeld, dat Paulus en Barnabas in Derbe, Lystra, Iconium en Antiochië „per gemeente voor hen (d.i. voor de leerlingen, m.a.w. de gelovigen) oudsten verkozen bij handopsteken" (vgl. Tit. 1:5). Mag men, als het om maar 50% van de gevallen, en om welgeteld maar één geval gaat, de term 'oudsten der gemeente' een zo geijekte achten, dat men het recht heeft daar waar de toevoeging 'der gemeente' niet gebezigd wordt, te concluderen, dat het hier geen onderleiding der apostelen gekozen gemeente-oudsten betreft, maar een door Jakobus persoonlijk aangewezen 'kroonraad'? Er is toch, zou ik denken, nog altijd die andere 50% (dat ene geval uit Hand. 14:23), waarin wel de relatie van de oudsten tot de gemeente tot uitdrukking komt, maar niet in de genetief-verbinding. Maar dát geldt nu evenzeer voor een aantal gevallen waarin de oudsten van Jeruzalem worden genoemd!!! In de pericope Hand. 15:1-35 zien we dat nl. gebeuren in 2 van de 5 gevallen (v. 4 en 22). Mulder kan dat niet ontkennen, maar noemt dit feit zo onopvallend mogelijk: na de pas geciteerde zin („Legt... worden") schrijft hij: „De auteur volstaat met oudsten of plaatst hen als zodanig naast Jakobus. Wel wordt een enkele maal de gemeente genoemd...". Verder valt er t.a.v. Hand. 21:17, 18 op te wijzen, dat daar sprake is van „de broeders", wat zakelijk gelijk staat met „de gemeente" (vgl. in het boven genoemde Hand. 14:23 de formulering, dat „voor de leerlingen oudsten verkozen werden"). Hetzelfde is het geval in 11:29, 30. Conclusie: in de helft van de gevallen (4 van de 8) waar het om 'Jakobus' oudsten' gaat, is de relatie tot de gemeente van Jeruzalem tot uitdrukking gebracht.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

Ouders, past op!

Een paar weken geleden citeerde ik uit „Trouw" een jubelend oordeel over een nieuwe „kinderbijbel". Daarin werd nu eens op een juiste manier aan kinderen de „verhalen" uit het Oude Testament

verteld. De „kinderbijbel" was „Woord voor Woord", Kinderbijbel Oude Testament door Karel Eykman en Bert Bouman (Uitgave Zomer en Keuning, Wageningen. Zonder verder commentaar geef ik hier door de recensie die het „neutrale" Zwolse Dagblad daarvan gaf.

Vijf maanden geleden mochten we u op deze pagina informeren over het eerste deel van de serie Woord voor Woord, het deel dat 58 vertellingen bevatte over het Nieuwe Testament. Of beter gezegd, we meenden te moeten waarschuwen voor de inhoud van dat deel. We

Dat de apostelen er geen behoefte aan gehad zullen hebben in de gemeente te Jeruzalem oudsten aan te wijzen (blz. 62), betwijfel ik. Toen de kerk verstrooid werd over Judea en ook daarbuiten (in de heidenwereld) gemeenten ontstonden, werd het arbeidsterrein van de apostelen sterk vergroot. Zouden zij juist toen niet de plaatselijke leiding te Jeruzalem in handen hebben gelegd van een kerkeraad, precies zo als in de successievelijk gestichte buitengemeenten gebeurde, om zelf de handen vrij te houden voor de zaken van heel de christenheid, o.a. voor het tijdrovende rondtrekken langs de verspreide gemeenten?

Dat, wanneer een der gemeenten (zo b.v. die van Antiochië in Hand. 15) aan de in Jeruzalem residerende apostelen een kwestie voorlegde, naast dezen ook de kerkeraad te Jeruzalem in het overleg werd betrokken, lijkt mij uit historische en praktische overwegingen heel wel verklaarbaar. Ofschoon in beginsel alle gemeenten t.o.v. de apostelen gelijk stonden, is toch Jeruzalem, historisch gezien, de bakermat van het evangelie (vgl. Rom. 15:27). En in de praktijk zal deze kerkeraad de enige zijn geweest die ter plaatse waar de apostelen vergaderden aanwezig kon zijn. (Of toevallig aanwezige ouderlingen van buitengemeenten eventueel niet zouden zijn uitgenodigd er bij te komen zitten, waag ik te betwijfelen. Maar we moeten ons eenvoudig neerleggen bij het feit, dat we hierover geen gegevens hebben in de Schrift.) Daarentegen kan ik me nauwelijks voorstellen, dat de apostelen een eigenmachtig door Jakobus voor de realisering van zijn tegen de grondgedachte van het evangelie indruisende idealen — daarover straks nog — geïnstitueerde 'kroonraad' als wettig kerkelijk lichaam zouden hebben erkend en behandeld.

Dit brengt me als vanzelf op wat M. zegt over Jakobus' conceptie van Joodse christenen die de zware geboden, en heidenchristenen die alleen de lichte geboden hadden te volbrengen, maar „dan ook tweederangs burgers bleven in het rijk van God" die „in allerlei opzicht bij de Joodse christenen achterbleven" (blz. 76). Deze conceptie te purely uit Jakobus' toespraak op het apostelconvent is een verkrachting van Hand. 15, waar Jakobus zonder een woord van kritiek aanhaakt bij wat Petrus vóór hem had gezegd (v. 13, 14). Deze nu had uitdrukkelijk gesteld (v. 9), dat God in niets onderscheid maakte tussen Joden en heidenen. (Vgl. ook 11:17, waar het — zie v. 3 — om zakelijk dezelfde controverse gaat.)

Jakobus zou volgens M. zijn tekst (uit Amos) met zorg hebben gekozen: „Hierin wordt de bekering van de heidenen verbonden met het herstel van het vervallen huis van David". Dat was — plat gezegd — 'spekkie naar zijn bekkie'. Hij dacht immers: „Aangezien Jeruzalem de stad van de koning zou blijven, zou de heerschappij door de Joden worden uitgeoefend" (blz. 76/77). Maar ik vraag: valt Paulus' tekstkeus wezenlijk anders uit in Rom. 15:12? In een brief dus, waarin hij toch bepaald niet poogt de wetsijveraars in het gevlj te komen!

Nog een enkel woord over het beweerde nazireaat van Jakobus. Mulder kent daaraan grote waarde toe: het is „voor apostelen en gemeenteleden van grote, wellicht beslissende betekenis geweest bij de erkenning en aanvaarding van zijn gezag" (blz. 69). M. put hier uit Hegesippus, van wien hij op blz. 46 opmerkt, dat deze in het spoor van de apocriefe Jakobus-apocalyps is verder gegaan. Ik vraag mij af: kan het nazireaat van Jakobus door dergelijke fantasierijke schrijvers niet helemaal zijn gesponnen uit het gegeven dat Hand. 21:23, 24 leverde? (Men had dan overigens met minstens zoveel 'recht' ook Paulus in die kaste kunnen opnemen. Ook deze had nl., nog vóór het pas gememoreerde advies van Jakobus, wel eens een nazireaatsgelofte afgelegd, Hand. 18:18!)

Mijn recensie afsluitend moet ik eerlijk zeggen, dat m.i. dit boekje niet wezenlijk verschilt van apocriefe geschriften uit de oude kerk. Het hult zich alleen in een wetenschappelijke vermomming. In een reeks die zich presenteert onder de titel 'Exegetica' horen zulke fantasieën niet thuis.

D. Holwerda, Zuidhorn (Gr.)

spraken van een kleurloos geheel, ondanks de prachtige tekeningen waar het boek vol mee stond en eindigde met de opmerking: We zijn benieuwd wat het te volgen deel over het O.T. gaat brengen. Dat zullen we dan in september/oktober wel zien'. Nu kunnen we u daarover informeren. En helaas, het is met dit deel al niet beter dan met het voorafgaande. Op het oog een erg mooie, keurig verzorgde bundel. Maar wanneer men gaat lezen, neemt de ergernis bijna op iedere pagina toe. Enkele punten wil ik hier slechts noemen die mijn ergernis en teleurstelling verduidelijken. Het verhaal van Genesis 22, het beroemde verhaal

van Abrahams offer, waarin, en dat is de bijbelse kern, Abraham gehoorzaamde, ondanks alles, waarin hij op God vertrouwde, die hem die opdracht gaf, wel, het verhaal van Genesis 22 kent u niet meer terug. Er is geen sprake van Gods opdracht, van een beproeving. Welnee, Abraham dacht dat hij zijn zoon moest offeren. Verder niet. Ander voorbeeld: Als Jacob worstelt bij de Jabbok, dan ontvangt hij niet een andere naam, hetgeen duidelijk in de Bijbel staat en wat wezenlijk is, nee, zo meent Karel Eykman, Jacob krijgt er een andere naam bij. Nog iets: als God Mozes verschijnt, Zich aan Mozes openbaart, verhuilend, tegelijk openbarend, dan, daar bij de brandende braamstruik, zegt God Zijn Naam: Ik ben, die Ik ben, Ik zal zijn, die Ik zijn zal. Nee, Eykman maakt er van, dat Mozes aan Sippora vertelt, dat hij, Mozes, God zal noemen: Hij-zal-er-zijn. En zo is er zoveel. Farao's zoon sterft helemaal niet vanwege de verharding van zijn vader, die weigerde het volk te laten gaan; Mozes is op zoek naar een plaats, waar water uit de rosen zou kunnen komen; de Baänpriesters worden op de Karmel niet gedood, Eykman spreekt niet over de afschuwelijke dood; Genesis openbaart ons niet wat er gebeurd is, het bevat verhalen, die iets uit willen leggen van de manier, waarop God met de mensen om wil gaan. Ergerlijk is ook te lezen dat God de mensen maakte dat ze op Hem konden lijken: ergerlijk, net alsof er helemaal geen sprake is van Gods beeld, als zijn gelijkenis, waarnaar de mens geschapen is. Uiteraard is ook het boek Jona een verhaal, dat ontstaan is in Babel om elkaar te troosten en te bemoedigen. We stoppen er mee. Dit boek verdient niet zoveel aandacht, het is een gevaar, voor ons en onze kinderen. U bent gewaarschuwd, en een gewaarschuwd mens...

Kerknieuws

BEDANKT voor Deventer en Lange-slag, en Marknesse: Kand. A. van der Dussen te Rotterdam.

AANGENOMEN naar Hardinxveld-Giessendam: Kand. A. van der Dussen te Rotterdam.

STUDENTENVERENIGING V.G.S.
AMSTERDAM

De christelijke studentenvereniging VGS-Amsterdam houdt op 7 december een vergadering, waarbij H. E. Ruitenbergh is uitgenodigd om te komen spreken over de organisatie Amnesty International, waarvan hij sekretaris is. Belangstellenden zijn die avond van harte welkom om 20.30 uur in sociëteit Kam-ba, Leidsegracht 108, sous. Inlichtingen: Jan Krol, Uilenstede 433, tel. 020-455783.

Nieuws uit breder kring

NED. BIJBELGENOOTSCHAP

Uit informatiebulletins van het NBG het volgende:

☆ Het in 1954 in vertaling gereed gekomen Nieuwe Testament in het Bari, een

taal die gesproken wordt in Zuid-Soe-dan, zal in de komende maanden voor het eerst verspreid worden.

☆ Het Nederlands Bijbelgenootschap heeft besloten delen van de bijbel ook te gaan vertalen voor zeven- tot tien-jari-gen. Er zijn in Nederland tal van kinder-bijbels verkrijgbaar waarin het bijbel-verhaal wordt naverteld. Het bijbelge-nootschap wil echter de verhalen uit de bijbel getrouw aan de grondtekst door-vertalen in de (beperkte) woordenschat van deze beginnende lezers. Het bijbelgenootschap geeft al de serie 'Wat de bijbel ons vertelt' uit, die oorspronkelijk bestemd was voor geestelijk gehandicapten, maar die ook zeer veel voor kleuters wordt gekocht.

☆ Het Indonesisch Bijbelgenootschap is bezig twee miljoen boekjes te drukken met bijbelverhalen. Ze zullen in de ko-mende maanden gebruikt worden bij het lees- en godsdienstonderwijs op enige honderden scholen.

☆ Op 10 januari 1977 is het precies vijfhonderd jaar geleden dat het eerste Nederlandse boek verscheen dat gedrukt werd met losse letters. Dat was de zo-genaamde Delftse bijbel. Het was geen complete bijbel, omdat in deze uitgave het nieuwe testament en de psalmen ont-braken.

Enkele maanden later verscheen in Gou-da 'Evangelien ende Epistelen'.

De uitgeverij Buijten en Schipperheijn verzorgt een heruitgave van de Delftse bijbel. Het eerste exemplaar van deze facsimile zal op 3 maart 1977 door de uitgeverij aangeboden worden aan de burgemeester van Delft.

Drukkerij »Steenbergen«

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Zaterdag 27 november 1976 is, na een ernstig ongeluk op dinsdag 17 november, ingegaan tot de vreugde van Zijn Heer en Heiland mijn lieve man, onze vader, grootvader en overgrootvader

ARIE VAN DER KAADEN

in de leeftijd van 83 jaar.

Het leven was hem Christus en het sterven gewin. Hij genoot van alles wat God hem schonk, en daarvan heeft hij altijd getuigd.

„Wat zal ik met Gods gunsten overlaan die trouwe Heer voor Zijn genâ vergelden?”

Wij zijn verdrietig omdat wij hem zullen missen maar dankbaar voor alles wat God ons in hem gegeven heeft.

Rotterdam, J. van der Kaaden-Vastenhou
Veendam, A. van der Kaaden

Rotterdam, J. van der Kaaden-Dijk
J. van der Horst-van der Kaaden
J. van der Horst

Rozendaal (G.), A. E. Puttenstein-van der Kaaden
G. Puttenstein
Kleinkinderen en achterkleinkinderen

Rotterdam, 27 november 1976

Kramerstraat 94.

Corr.adres: Goudsesingel 332d, Rotterdam.

De begrafenis heeft woensdag jl. plaatsgevonden op de Begraafplaats „Oud-Kralingen” te Rotterdam.

NU NOG LEVERBAAR!!!

DE HULP BIJ BIJBELSTUDIE
over het boek

DANIËL

van de hand van ds W. G. Visser te Utrecht.

Bestellingen kunt u doen door het bedrag over te maken op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Waterhoenlaan 60, Zeist, volgens de hier volgende opgave: 1 ex. f 2,50; 5 ex. f 11,75; 10 ex. f 23,—; 25 ex. f 68,—, exclusief portokosten.

De verschuldigde PORTOKOSTEN zijn voor 1 ex. f 1,20; tot 3 ex. f 1,70; tot 6 ex. f 2,75; tot 12 ex. f 4,—; tot 24 ex. f 5,—.

STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenis (ook voor niet ver-zekerden).

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel, telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelhoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.